Var ska kvalitetskraven vara uppfyllda?

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

På den här sidan hittar du information om var kvalitetskraven för dricksvatten enligt 7 § SLVFS 2022:12 ska vara uppfyllda.

Var ska kvalitetskraven vara uppfyllda?

Det är det dricksvatten som i praktiken används som dryck, till matlagning och liknande som ska vara hälsosamt och rent. Kvalitetskraven i LIVSFS 2022:12 riktar sig främst mot den sista länken i kedjan, det vill säga provtagningspunkten dricksvatten hos användaren. Undantag är kvalitetskraven för utgående dricksvatten och för dricksvatten som tappas i flaskor eller behållare.

Det innebär att när man genomför de föreskrivna, regelbundna undersökningarna enligt 17-19 §§ LIVSFS 2022:12 ska provtagningspunkterna ligga där kvalitetskraven ska vara uppfyllda. Det ställer särskilda krav på provtagningsmetodiken.

En felaktigt utförd provtagning kan leda till missvisande bedömning, felaktiga beslut som i sin tur kan orsaka ekonomisk och hälsomässig skada samt minskat förtroende för dricksvattenförsörjningen. Det är speciellt viktigt att provet inte förorenas vid provtagningen.

Likaså kan ett analysresultat från en provtagningspunkt där det inte finns några gränsvärden enligt bilaga 1 till LIVSFS 2022:12 leda till felaktiga beslut. Exempelvis kan man normalt inte ställa samma kvalitetskrav på prover som tas i brandposter eller på vatten från ett vattentorn som på dricksvatten i kranen hos användare.

Hur ska regelbundna undersökningar utföras?

Utgående dricksvatten

Ett av syftena med kvalitetskrav på utgående dricksvatten är att göra det möjligt att uppfylla kraven i 7 § punkt 1 LIVSFS 2022:12 i ett senare skede, det vill säga hos användaren. Det utgående dricksvattnets kvalitet i jämförelse med kvaliteten hos användaren ger information om distributionsanläggningens och fastighetsinstallationernas påverkan på vattnets kvalitet och vice versa.

Kvalitetskraven för utgående dricksvatten ska uppfyllas efter avslutad beredning och innan dricksvattnet distribueras. Provtagningspunkten bör därför ligga efter alla tillsatser av beredningskemikalier och även efter tillräcklig kontakttid för desinfektionsmedel.

Prov bör tas från särskilda, tydligt märkta, lätt åtkomliga och rena kranar av metall. Kranarna bör rinna kontinuerligt eller spolas innan provtagningen så att provet representerar det beredda dricksvattnet.

Dricksvatten hos användare

Dricksvatten ska uppfylla kvalitetskraven vid den punkt i en fastighet eller en anläggning där det tappas ur de kranar som normalt används för dricksvatten, det vill säga dricksvatten hos användare i bilaga 1. Se 7 § punkt 2 LIVSFS 2022:12.

I de fall det finns ett distributionsnät med flera användare bör provtagningspunkterna om möjligt ligga både i lokaler med offentliga och kommersiella verksamheter samt hos enskilda konsumenter. Arbetsplatser jämställs i sammanhanget med boendefastigheter. Proportionerna däremellan bör, om möjligt, ungefär motsvara proportionerna försörjda inom vattenförsörjningsområdet.

Utse fasta och tillfälliga provtagningspunkter

Undersökningsprogrammet bör omfatta både fasta och tillfälliga provtagningspunkter. De fasta punkterna bör vara de samma under flera år. De bör väljas så de ger information om den normala dricksvattenkvaliteten i hela vattenförsörjningsområdet och att alla delar och typer av byggnader i vattenförsörjningsområdet omfattas.

De tillfälliga provtagningspunkterna bör väljas slumpmässigt och bara användas vid ett provtagningstillfälle. Om det inte går att genomföra provtagningen på en vald punkt, till exempel för att användaren avböjer eller genom att det inte finns en lämplig provtagningskran, bör en annan punkt väljas som ligger så nära den ursprungligen tänkta punkten som möjligt.

Principen om representativitet

När man utser provtagningspunkter i kran hos användare och när man utför provtagningen är det viktigt att se till att provet är representativt för det dricksvatten som undersökningen gäller. Det innebär att de prov som tas på en provtagningspunkt bör vara representativa för provtagningspunkten, liksom summan av alla prov i ett vattenförsörjningsområde bör vara representativ för den normala dricksvattenkvaliteten för hela vattenförsörjningsområdet.

Upprätta och fastställa faroanalys och undersökningsprogram

Vad är ett vattenförsörjningsområde?

Undersökningarna ska fördelas på ett sådant sätt att de är representativa för dricksvattnets kvalitet under året och vid distributionsanläggningar ska prover tas från olika representativa punkter. Se 17 § andra stycket LIVSFS 2022:12. Principen om representativitet kräver omsorg när man väljer provtagningspunkter, kunskap om hur dricksvattnet används och medvetenhet om syftet med undersökningarna.

Prov för undersökning av parametrar för mikroorganismer, kemiska och radioaktiva ämnen samt indikatororganismer bör, där så är möjligt, tas samtidigt. Om det till exempel finns ändledningar eller andra områden där vattenkvaliteten periodvis är av sämre kvalitet kan detta även behöva inkluderas i undersökningsprogrammet för att uppfylla kravet om att ta prover vid olika representativa punkter.

Provtagning hos enskilda konsumenter

Vid provtagning bör man välja en kran i köket, eftersom den kranen rimligen är den som oftast används för att ta dricksvatten från. Undvik i möjligaste mån kranar av plast. Ta bort filter, silar, slangar, spridare och liknande före provtagningen. Kranen bör desinfekteras före mikrobiologisk provtagning. Provet tas utan föregående spolning, vattenmängden som står i kranen spolas dock ur. Undvik kranar med ”hushållsfilter”.

Hur ska regelbundna undersökningar utföras?

Dricksvattenfontäner och andra tappställen för allmänheten

Det är vanligt att det finns tappställen på allmänna platser både inomhus och utomhus som är till för att erbjuda allmänheten tillgång till dricksvatten. Exempel på detta kan vara en dricksvattenfontän på ett torg eller en tappkran inne i ett köpcentrum. Utgångspunkten för dessa tappställen är att dricksvattnet ska vara av dricksvattenkvalitet.

Tillhandahållaren av dricksvatten ansvarar för dricksvattenkvaliteten på hela distributionsnätet, vilket även inkluderar tappställen för allmänheten. Undersökning av dricksvattnet vid tappställena kan ingå i de tillfälliga provtagningspunkterna som tillhandahållaren av dricksvatten ska upprätta.

Om kvalitetskraven i bilaga 1 till LIVSFS 2022:12 inte uppfylls vid tappställena behöver orsaken utredas. Skulle orsaksutredningen visa att problemet beror på fastighetsinstallationen eller underhållet av denna ska verksamhetsutövaren informera fastighetsägaren och kontrollmyndigheten om detta. Se 31 § LIVSFS 2022:12. Ansvaret att vidta åtgärder för att komma till rätta med problemet i fastighetsinstallationen övergår då istället till fastighetsägaren.

Vad gör man med vattenreningsutrustning, ismaskiner och liknande som inte tillhör fastighetsinstallationen?

I de fall användaren installerat olika former av efterbehandling som filter, vattenkylare, kolsyre- eller ismaskiner kan det påverka dricksvattnets kvalitet. En undersökning av dricksvattnet efter en sådan installation skulle därför kunna ge en felaktig bild av det kvaliteten på dricksvattnet före installationen. Därför är det olämpligt att utse sådana provtagningspunkter i det regelbundna undersökningsprogrammet.

Däremot bör det vatten som är kopplat till vattenkylare, kolsyre- och ismaskiner, syrupmaskiner på restauranger och liknande uppfylla kvalitetskraven vid provtagningspunkten hos användaren i bilaga 1.

Det är lämpligt att kontroll av att de påkopplade maskinerna rengörs på ett ändamålsenligt sätt och inte påverkar vattenkvaliteten negativt. Det bör ingå i verksamhetsutövarens hygienrutiner. Verifiering av att hygienrutinerna följs och/eller är ändamålsenliga kan göras genom provtagning och analys av det vatten (is) som passerat anordningen.

Vattenförsörjning - dricksvatten

Dricksvatten som tillhandahålls från tankar

Provtagning av dricksvatten som tillhandahålls från tankar ska ske vid den punkt dricksvattnet tappas från tanken, se 7 § punkt 3 LIVSFS 2022:12. I begreppet tankar ingår även dunkar och andra större behållare som är avsedda att användas av flera konsumenter. I Sverige är tankförsörjning i regel en oregelbunden och kortvarig lösning i en nödsituation, det vill säga nödvattenförsörjning.

Dricksvattnet som tappas från tankarna ska uppfylla kvalitetskraven hos användare, oberoende av om tillhandahållandet från tank kan betecknas som det normala försörjningssättet eller som nödvattenförsörjning. Däremot kan omfattningen av den föreskrivna kontrollen i form av undersökning av parametrar som ingår i provgrupp A och B skilja. Provet bör tas utan föregående spolning. Kranen bör desinfekteras innan mikrobiologisk provtagning.

Oregelbunden och kortvarig nödvattenförsörjning i tankar

Dricksvatten som används i livsmedelsföretag

Kvalitetskraven ska uppfyllas vid de punkter inom företaget där dricksvattnet används. Se 7 § punkt 4 LIVSFS 2022:12. Var de punkterna kan anses ligga och hur provet ska tas beror på verksamheten, och behandlas i de vägledningar som riktar sig mot respektive bransch. Om inte annat sägs bör dricksvattnet tappas på för tappstället brukligt sätt, det vill säga utan att eventuella filter, silar, slangar, spridare och liknande tas bort och utan föregående spolning. Kranen bör inte desinfekteras innan mikrobiologisk provtagning.

Livsmedelsföretag

Dricksvatten som tappas i flaskor eller behållare

7 § punkt 5 LIVSFS 2022:12 ska tillämpas på flera typer av dricksvatten som tappas på konsumentförpackningar i form av flaskor, burkar och liknande, nämligen:

- förpackat dricksvatten, där det dricksvatten som förpackas ska uppfylla kvalitetskraven i föreskrifterna, och
- källvatten, där det dricksvatten som förpackas ska uppfylla kvalitetskraven i föreskrifterna.

Förpackat vatten

Kvalitetskraven vara uppfyllda vid den punkt där dricksvattnet tappas i flaska eller behållare, vilket är ett undantag från principen att kvaliteten ska kontrolleras nära användaren. Motivet till undantaget är att de flesta potentiella problem troligen kan upptäckas redan vid förpackningstillfället. Som exempel kan en fekal förorening till och med vara lättare att upptäcka i anslutning till förpackningen än efter en tids lagring.

Provtagningspunkten ska vara så nära som möjligt det moment i processen där vattnet tappas i flaska eller behållare. Om vattnet innehåller tillsatser i form av kolsyra, mineralsalter och liknande bör provtagningspunkten vara så nära som möjligt före tillförsel av tillsatserna.

Prov bör tas från särskilda, tydligt märkta, lätt åtkomliga och rena kranar av metall som är anslutna till de produktionslinjer där vattnet transporteras till tappningsstället. Om provtagningen utförs när produktionen är igång tas prov utan föregående spolning. Provet bör representera det dricksvatten som används för att producera det förpackade dricksvattnet eller källvattnet.

Senast uppdaterad 18 december 2024 Ansvarig grupp ROR_DK